

DE NEDERLANDSCHE PLANTENZIEKTENKUNDIGE
(PHYTOPATHOLOGISCHE) VEREENIGING
1891—1941

DOOR
N. VAN POETEREN

Op 11 April 1891 werd de Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging opgericht. Deze oprichting hield verband met de instelling van een Internationale Phytopathologische Commissie, waartoe op het Internationaal Congres voor Landbouw en Boschkultuur, dat in September 1890 te Weenen werd gehouden, besloten werd. De beide leden dezer commissie, welke voor Nederland daarin zitting hadden, nl. Prof. H. DE VRIES en Dr J. RITZEMA BOS, meenden dat het doel van deze Commissie het best bereikt zou worden, indien niet alleen een Nederlandsche Sectie daarvan werd ingesteld, maar dat er ook en zelfs in de eerste plaats een Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging werd opgericht, die tevens de Nederlandsche Sectie van de Internationale Phytopathologische Commissie zou zijn.

Dat het tijdsverband, waarin dit gebeurde, in het bijzonder met betrekking tot de overheidsbemoeiing op dit gebied, wel zeer veel verschilde van dat, waarin wij thans leven, blijkt wel uit het doel der Vereeniging, dat in de Statuten werd vastgelegd en van de middelen, waarmede getracht zou worden dit doel te bereiken.

Artikel 3 der Statuten luidde:

De Nederlandsche Phytopathologische Vereeniging tracht den bloei van den Nederlandschen landbouw, tuinbouw en houtteelt te bevorderen, door het onderzoek en de bestrijding van de ziekten en vijanden der gekweekte plantensoorten.

Artikel 4 luidde:

Zij tracht dit doel te bereiken:

- a. door het doen van waarnemingen omtrent het voorkomen en de verspreiding van plantenziekten en schadelijke dieren;
- b. door het wetenschappelijk onderzoek der in Nederland voorkomende ziekten en beschadigingen van cultuurgewassen;
- c. door het beproeven van middelen ter voorkoming en ter bestrijding van plantenziekten en schadelijke dieren;
- d. door het doen van mededeelingen omtrent de ervaring, elders opgedaan ten opzichte van verschillende methoden van bestrijding van plantenziekten en schadelijke dieren;
- e. door verspreiding van kennis op het gebied van ziekten en beschadigingen van planten;

f. door, voor zoover dit mogelijk is, kosteloos aan Nederlandsche plantentelers, die zulks mochten wenschen, inlichtingen te geven aangaande plantenziekten en beschadigingen van gewassen.

Wat thans geheel de taak is van een overheidsinstelling n.l. den Plantenziektenkundigen Dienst, was dus in 1891 het doel van een particuliere Vereeniging en dit mag thans nog ten zeerste gewaardeerd worden.

Het is duidelijk, dat deze taak voor de Vereeniging wel zeer zwaar zou zijn geweest en het behoeft ons dan ook niet te verwonderen dat, zoodra er een instelling zou zijn die zich geheel aan deze werkzaamheden kon wijden, deze taak in hoofdzaak door deze zou worden overgenomen. Intusschen zijn eenige jaren lang door Dr RITZEMA BOS en Dr HEINSIUS kosteloos inlichtingen over plantenziekten gegeven aan hen, die daarom vroegen en is kennis verspreid door het houden van lezingen en het ter beschikking van de leden stellen van geschriften. Met dit voorlichtingswerk was Dr J. RITZEMA BOS reeds veel eerder begonnen, zoodat het werk der Vereeniging slechts een voortzetting was van hetgeen hij reeds vele jaren deed. Van 1885—1889 gaf hij reeds meer dan 100 adviezen per jaar, in 1890 zelfs 160. Door de actie, die van de Phytopathologische Vereeniging uitging, steeg dit aantal spoedig tot 340 in 1894.

Dit voorlichtingswerk is in 1895 door het Phytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten, dat toen werd gesticht, overgenomen. Het houden van lezingen werd door de Vereeniging voortgezet en deze hebben, in dien tijd, ongetwijfeld zeer veel tot het kweken van belangstelling voor en het verspreiden van kennis van plantenziekten en schadelijke dieren bijgedragen.

De Phytopathologische Vereeniging had donateurs, gewone leden en wetenschappelijke leden. Daar de gewone leden geen contributie betaalden, bestonden de inkomsten alleen uit de bijdragen der donateurs. Aan laatstgenoemden werd het in 1895 opgerichte Tijdschrift over Plantenziekten kosteloos toegezonden. Dit tijdschrift is aanvankelijk uitgegeven door het Kruidkundig Genootschap Dodonaea te Gent, met als redacteurs Prof. Dr J. RITZEMA BOS te Amsterdam en den heer G. STAES te Gent. De Vereeniging verleende daaraan een bijdrage van f 50,— per jaar voor de exemplaren, die aan de donateurs werden verstrekt.

Gewoon lid kon ieder worden, die zich daartoe aanmeldde, mits hij zich bereid verklaarde, in Nederland waarnemingen te doen aangaande het voorkomen van ziekten en beschadigingen van kultuurgewassen, omtrent welke waarnemingen hij dan mededeelingen zou moeten doen aan den eersten Secretaris (Dr HEINSIUS). Deze leden waren dus, tot op zekere hoogte, de voor-

loopers van wat later de correspondenten van den Plantenziektenkundigen Dienst zouden zijn. Omstreeks 1903 bedroeg het aantal leden $\pm$ 370.

Wetenschappelijke leden waren zij, die zich op uitnoodiging van het bestuur bereid verklaarden, in Nederland waargenomen ziekten of beschadigingen van kultuurplanten ten behoeve van de overige leden te onderzoeken. Deze taak is reeds spoedig door de instellingen, die zich met de bestudeering van plantenziekten bezig hielden, overgenomen.

Nadat de taak der Vereeniging zulk een groote verandering had ondergaan, doordat het grootste deel der werkzaamheden, die de Vereeniging zich tot taak gesteld had, door instellingen (Laboratorium Willie Commelin Scholten, Instituut voor Phytopathologie, Phytopathologische Dienst) was overgenomen, zijn ook de Statuten in 1905 gewijzigd en zijn de wetenschappelijke leden vervallen, terwijl van de gewone leden contributie werd geheven, waarvoor zij het Tijdschrift ontvingen.

In 1920 zijn de Statuten opnieuw herzien in verband met het afloopen van het tijdvak van 29 jaar waarvoor de Vereeniging was opgericht.

Het doel der Vereeniging is toen vastgelegd te zijn: verspreiding van kennis inzake plantenziekten en de bestrijding van deze, door verspreiding van geschriften en door het houden van voordrachten.

Daarnaast werd vastgelegd, dat de uitgave van het Tijdschrift over Plantenziekten, dat reeds van den aanvang af de meest tot ontwikkeling gebrachte doelstelling der Vereeniging was geweest, voortaan de belangrijkste werkzaamheid zou zijn en deze uitgave is steeds van groot nut, zoowel voor de plantenziektenkundige wetenschap als voor de voorlichting geweest. Vele jaren was het Tijdschrift *het* orgaan voor de publicatie van de resultaten van het phytopathologisch onderzoek. Daarnaast zijn echter steeds ook artikels van eenvoudigen aard, uittreksels uit buitenlandsche publicaties en boekbesprekingen opgenomen geweest, waardoor het tijdschrift zijn veelzijdig karakter heeft behouden en zoowel voor den wetenschappelijken onderzoeker als voor den praktischen land-, tuin- en boschbouwer van belang is geweest.

Het mag hier echter niet onvermeld blijven, dat de vraag of het Tijdschrift zich geheel in de richting der plantenziektenkundige wetenschap, dan wel ook in praktische richting moest ontwikkelen, meermalen naar voren is gekomen, maar steeds is de oriëntatie naar beide richtingen, mede in verband met de wenschen van de groote meerderheid der leden, behouden gebleven.

Het Tijdschrift is eerst een uitgave geweest van het Kruidkundig Genootschap Dodonaea te Gent, maar aan het hoofd werd ook het Phytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten genoemd. Vanaf 1906, toen Prof. RITZEMA Bos directeur werd van het Instituut voor Phytopathologie, werd in plaats van het laboratorium te Baarn, dat te Wageningen aan het hoofd vermeld, omdat het tijdschrift toen feitelijk *de* publicatie van het Instituut werd. Sinds Juli 1920 is de vermelding van Dodonaea vervallen, omdat alle contact met Gent in den oorlogstijd en eenigen tijd daarna verbroken was.

De eerste jaargangen zijn voor het grootste deel gevuld met artikelen van de hand van Prof. RITZEMA Bos en van den heer STAES. Geleidelijk is het aantal medewerkers groter geworden toen ook het aantal personen, dat zich met het onderzoek en de voorlichting ging bezig houden, toenam. Verscheidene studies van het Instituut voor Phytopathologie, zoomede publicaties en berichten van den Plantenziektenkundigen Dienst zijn er in opgenomen, waarbij de vraag, in hoeverre het Tijdschrift dergelijke publicaties, die ook afzonderlijk verschenen en het tijdstip van opname nog al eens stof heeft doen opwaaien. Daarom is ten slotte een bepaalde regeling daarvoor getroffen, die echter geleidelijk aan weer overbodig geworden is. Ook eenige dissertaties zijn in het Tijdschrift verschenen.

Na zijn aftreden als Directeur van het Instituut voor Phytopathologie heeft Prof. RITZEMA Bos een groot aantal korte aantekeningen uit buitenlandsche publicaties gegeven, waardoor de verscheidenheid van den inhoud van het Tijdschrift zeer toenam. Dit is voor de meer praktisch georiënteerde lezers ongetwijfeld een belangrijke aangelegenheid. Daarom wordt er thans ook steeds naar gestreefd een aantal uittreksels uit de buitenlandsche literatuur over verschillende, voor onze culturen belangrijke ziekten en plagen op te nemen.

In de notulen der vergaderingen zijn verscheidene malen opmerkingen te vinden over het onregelmatig verschijnen van de afleveringen. Dit is, sinds het Tijdschrift in Nederland gedrukt wordt, zeer veel verbeterd. Een tijdlang is het in maandelijksche afleveringen verschenen, maar hieraan zijn voor een goede verdeling der artikelen over de verschillende afleveringen groote bezwaren verbonden. Het is gewenscht de omvang der afleveringen zoo gelijkmatig mogelijk te houden en ook de meer wetenschappelijk en de meer praktisch georiënteerde bijdragen zoo regelmatig mogelijk over de afleveringen te verdeelen. De thans gevolgde tweemaandelijksche uitgave voldoet in het algemeen het best.

Vele jaren zijn door de Vereeniging ook voordrachten gehouden die, zooals hierboven reeds is opgemerkt, vooral in den eersten tijd van de voorlichting op plantenziektenkundig gebied, zeer veel bijgedragen hebben tot de verbreiding van kennis inzake plantenziekten en de bestrijding bevorderd hebben. Later heeft de Vereeniging een belangrijk aandeel gehad in de totstandkoming van de zoo bekende landbouweek, waarvan een deel aan voordrachten en demonstraties over plantenziekten gewijd werd. Deze plantenziektendagen kunnen dan ook als een zeer geslaagde werkzaamheid der Vereeniging beschouwd worden.

De heer J. H. KRELAGE was van 1891—1896 voorzitter der Vereeniging en werd opgevolgd door Prof. RITZEMA Bos, die deze functie tot zijn overlijden in 1928 heeft vervuld. Daarna zijn de heeren H. LINDEMAN en Prof. ROEPKE als zoodanig opgetreden, terwijl sinds 1937 het voorzitterschap door Prof. QUANJER wordt waargenomen.

Dr H. W. HEINSIUS was secretaris tot 1928 en penningmeester van 1927—1938. Als secretaris zijn na hem werkzaam geweest de heeren M. v. d. BROEK, Dr VAN VLOTEN en Mej. Dr H. A. DIDDENS, die deze functie sinds 1938 vervult.

Penningmeester was Dr H. J. CALKOEN tot 1927, daarna Dr HEINSIUS tot einde 1938, waarna deze opgevolgd werd door Dr OORT.

De redactie van het Tijdschrift over Plantenziekten is van 1895 tot aan zijn overlijden in 1928 verzorgd door Prof. RITZEMA Bos. Gedurende de eerste negen jaren werd hij hierbij bijgestaan door den heer G. STAES te Gent. In 1922 werd de heer M. DE KONING in de redactie opgenomen, terwijl deze in 1924 uitgebreid werd met Prof. QUANJER en schrijver dezes. In 1927 werd Prof. QUANJER vervangen door Prof. ROEPKE, zoodat de redactie van 1924—1927 uit vier leden heeft bestaan. In 1928 overleed Prof. RITZEMA Bos en in 1929 werd de heer DE KONING vervangen door Prof. JOH.A WESTERDIJK. Sinds dat jaar werd de redactie gevoerd door Prof. WESTERDIJK, Prof. ROEPKE en schrijver dezes.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de Vereeniging bij de herdenking van haar 50-jarig bestaan met voldoening op zeer veel belangrijk en nuttig werk dat door haar verricht is, kan terugzien. Het moge haar gegeven zijn dit werk nog vele jaren voort te zetten. Allen, die zich met plantenziekten en de bestrijding daarvan bezig houden, zullen daaraan ongetwijfeld gaarne hun medewerking verleen.